

LAIKS.SPĒKS.MĒRKĪS.

NUMURA TĒMA: "JAUNAIS NORMĀLAIS"

ISSN 2592-9003

2022. GADA SEPTEMBRIS

ŠAJĀ NUMURĀ LASIET:

Atkal satikšanās bibliotēkā un konferencē - RSU Bibliotēkas pieredze

Pārdomas par andragogiju un jauno normālo pēc ERASMUS+ mobilitātes

Digitālo rīku izmantošana klātienē mācībās

Interneta kursu grāmatzīmes vietā

kā arī citus noderīgus un interesantus rakstus

ATKAL SATIKŠANĀS BIBLIOTĒKĀ UN KONFERENCĒ - RSU BIBLIOTĒKAS PIEREDZE

ELĪZA ANNA ACTIŅA, BIBLIOTĒKAS SISTĒMU-ADMINISTRATORE
IEVA BEKMANE, INFORMĀCIJAS RESURSU IZMANTOŠANAS UN UZTURĒŠANAS NODAĻA, NODAĻAS VADĪTĀJAS VIETNIECE
INGA ZNOTIŅA, INFORMĀCIJAS, BIBLIOGRĀFIJAS UN INFORMĀCIJPRATĪBAS NODAĻA, GALVENĀ BIBLIOGRĀFE

Viena no iespējām profesionāli pilnveidoties un uzzināt par aktualitātēm nozarē ir dalība starptautiskās konferencēs.

Pandēmijas laikā bija iespēja piedalīties konferencēs tiešsaistē, kam ir pozitīvā puse. Konferencēs dalībmaksas bija mazāka kā klātienē un jebkurš var piedalīties neskatoties uz konferences norises vietu. Tomēr mēs, RSU bibliotēkas darbinieces Elīza Anna Actiņa un Inga Znotiņa, bijām ļoti priecīgas, ka beidzot radās iespēja doties uz Roterdamu (Nīderlande), kur no 31. maija līdz 3. jūnijam notika ikgadējā [EAHIL](#) (*The European Association for Health Information and Libraries*) konference. EAHIL ir asociācija, kas apvieno bibliotekārus un informācijas speciālistus, kas strādā medicīnās un veselības zinātnes bibliotēkās Eiropā.

Mēs ne tikai klausījāmies citu pieredzes un piedalījāmies praktiskajās mācībās, bet arī

sniedzām prezentāciju "Library Challenges in Promoting Open Access at University" ("Bibliotēkas izaicinājumi atvērtās piekļuves veicināšanai universitātē"), iepazīstinot ar RSU pieredzi atvērtās piekļuves, zinātniskās darbības informācijas sistēmas (ZDIS) un institucionālo e-resursu repozitoriju jautājumos.

Elīza: "Strādājot bibliotēkā vien nepilnu gadu, konferences apmeklēšana ļāva ne tikai apgūt jaunas zināšanas par darbā jau pielietotiem procesiem, kā datu repozitoriju pārvaldīšanu, bet arī iepazīt plašo prasmju un resursu loku, kas var būt noderīgs bibliotekāra izglītojošajā attīstībā."

Inga: "Klātienē konferencē ir vieglāk nodibināt kontaktus un meklēt sadarbības partnerus nākotnes projektiem. Apmeklējot posteru prezentācijas, radās idejas par ekspertu piesaistīšanu iespējamam projektam."

Pirmā diena pagāja informācijas resursu un metriku tematikā, sākot ar citu valstu kolēģu lekcijās un plakātos aprakstīto pieredzi darbā ar altmetrikām un pētnieku ID. Pēcpusdienā seminārs "The benefits of a well-managed Current Research Information System (CRIS) and the role the library can play within an academic hospital" sniedza vērtīgu ieskatu Nīderlandes universitātes bibliotēkas darbā ar ZDIS un praktiskus piemērus, kā efektīvāk strādāt ar mūsu universitātes ZDIS. Šeit jāpiemin klātienē pasākumu pluss – ir daudz vienkāršāk pēc interesanta semināra "tīkloties" jeb veidot kontaktus ar citiem konferenču dalībniekiem. Arī uzdot jautājumus un veicināt diskusiju šķiet vieglāk aci pret aci, nevis Zoom čata logā vai virtuālā zvanā. Dienu noslēdza Jasmīnas Šmicas (*Dr. Jasmin Schmitz*) lekcija "Scientific misconduct in the medical and health sciences and means to avoid it (at least partially)", uzsverot bibliotēkāju iespējas atbalstīt zinātnes ētiku ar izglītojošu darbu atvērtās piekļuves un pētnieku informētības jomās. Interessants un noderīgs bija *Wichor Bramer Erasmus MC*, (Nīderlande) pētījums "Information specialists: guardians of scientific output of their institute" par bibliotēkāju iesaisti sistemātiskā pārskata veikšanā, jo RSU Bibliotēka arī piedāvā šādu pakalpojumu pētniekiem. *Bramer* uzsvēra, ka 90% gadījumos viņu institūcijā bibliotēkāja palīdzība tiek izmantota, kā rezultātā tiek uzlabota publikāciju zinātniskā kvalitāte.

Otrā diena sākās ar paneldiskusiju "The Future of Systematic Reviews", kurā piedalījās eksperti no Eiropas un ASV, kas uzsvēra, šodien izveidot kvalitatīvu sistemātisko pārskatu nevar bez bibliotēkāja/ informācijas speciālista. Bibliotēkāriem ir iespēja ne tikai izstrādāt meklēšanas stratēģiju un veikt meklēšanu, bet kļūt par publikāciju līdzautoru, nodrošinot atpazīstamību savai institūcijai. Mēs papildinājam zināšanas 2 diskusiju pilnos semināros par abiem nozīmīgākajiem aspektiem bibliotēku darbā – informācijas iegūvi un organizēšanu, kā arī kolēģu sadarbību, kas nepieciešama, lai informāciju nodotu kā studentiem, tā docētājiem un pētniekiem. Tā kā pandēmijas laikā abi procesi ir kļuvuši arvien vairāk balstīti digitālajā vidē, seminārs "Search Strategy Optimization with open access tools: Is R user-friendly enough for information specialists?" deva iespēju apspriest dzirdētus, bet varbūt ne līdz galam iepazītus digitālos risinājumus. Nākotnē bibliotēkāju digitālās kompetences varētu papildināt R programmēšanas valodas apgūšana informācijas meklēšanas stratēģiju izstrādei, kā arī tādu platformu kā *Library Carpentry* izmantošana prasmju pilnveidei. Savukārt seminārs "Exchange of experiences: How can medical research libraries support open science practices of their researchers?" klātienē

sapulcēja informācijas institūciju pārstāvjus ar atšķirīgām pieredzēm atvērtās zinātnes attīstības veicināšanā. Ļaujot dalīties ar veiksmes stāstiem un izaicinājumiem.

Pēdējā diena tika uzsākta ar ASV Ņūmeksikas universitātes pārstāves Melisas L. Retlefsenas (*Melissa L. Rethlefsen*) lekciju "Researching Ourselves: A Critical Role for Librarians". Atsaucoties gan uz pētījumiem, gan pieredzi, tika pasniegts spēcīgs arguments: bibliotēkāriem ir būtiski nepieciešama pašrefleksija par paveikto, sevišķi informācijas ieguves, pētnieciskajā un izglītojošajā darbā, lai tā unikālā vērtība nepaliktu novārtā mūsdienu informācijas pārpildītajā pasaulē. Šī atziņa atbalsojās arī konferences noslēgumā apmeklētājās prezentācijās, kur dažādu valstu (Turcijas, Īrijas, Nigērijas) informācijas speciālisti dalījās savā pieredzē par tematisko pieprasījumu, pētījumu citējamības un e-resursu lietojuma izpēti savās institūcijās. Vairākas prezentācijas, kā "How Health Education England and NHS Librarians collaborated to share and peer review COVID-19 literature searches during the pandemic", izcēla bibliotēkāju darba nozīmi tieši pandēmijas kontekstā. Anglijas kolēģi uzsvēra vēlmi un nepieciešamību arī dzīvē pēc pandēmijas uzturēt starpinstitucionālo sadarbību, kas radās šajos nepieredzētajos apstākļos.

Konference ir ievērojams pasākums, bet arī ikdienas darbs bibliotēkā ir ļoti nozīmīgs. Ieva Bekmane: "Apkalpošanas darbs bibliotēkā teju nav mainījies, jo grāmatas medicīnas studentiem ir nepieciešamas kvalitatīvam studiju procesam. Kad bibliotēka lietotājiem bija atkal pieejama, praktizējām tās apmeklējuma rezervāciju; daži to ātri apguva un izmantoja regulāri, lai nodotu vai paņemtu grāmatas paši, bet citi savukārt nezināja, ka ir vēlams laika rezervējums, lai bibliotēkas telpās nenotiktu drūzmēšanās. Epidemioloģiskajiem ierobežojumiem samazinoties, studentu skaits bibliotēkas telpās, tieši pretēji, palielinājās – lasītavās pie galdiem studenti aktīvi pārrunāja uzdotos grupu darbus, citi izmantoja individuālās darba vietas un pāršķirstīja mācību grāmatas pirms ieskaitēm; bibliotēkā atkal kūsāja dzīvība. Tuvojoties sesijai, studenti bibliotēkas informācijas centrā pavadīja laiku līdz pat pēdējai atvērtai minūtei, lai pēc tam dotos uz brīvpieejas abonementu, kurā atkal bija atgriezies 24/7 režīms, kad students var neierobežoti ilgu laiku pavadīt mācoties. Bija prieks redzēt bibliotēkas telpu pieprasījumu arī nakts stundās. Vasarā, kad esošie studenti izbauda brīvlaiku, bet topošie studenti paraksta studiju līgumus, bibliotēkā ir manāms klusums, taču bibliotēkāri ir enerģijas pilni, lai jaunajā akadēmiskajā gadā sagaidītu lielāku studentu plūsmu nekā iepriekš."

KULDĪGAS GALVENĀS BIBLIOTĒKAS DZĪVE PĒC PANDĒMIJAS

DAINA GIRVAITE, KULDĪGAS GALVENĀS BIBLIOTĒKAS VADĪTĀJA

Kuldīgas Galvenajā bibliotēkā darbs pamazām atgriežas ierastajā "pirmskovida" ritmā, taču nevar noliegt, ka divi pēdējie gadi atstājuši nopietnu ietekmi. Mainījušies bibliotēkas lietotāju paradumi un vajadzības. Šobrīd aktīvi strādājam pie lietotāju skaita palielināšanas, kā arī aicinām apmeklētājus atkal izmantot mūsu mājīgās lasītavas (īpaši preses izdevumu izsniegums ļoti cietis ierobežojumu dēļ). Lai tas būtu vēl patīkamāk un neierastāk, vasaras siltajās dienās esam atvēruši **vasaras lasītavu** zaļajā zonā ārpus bibliotēkas. Tur arī piedāvājam dažādas tikšanās un pasākumus, piemēram, vietējo dzejnieku uzstāšanos un tikšanos ar rakstnieku Andri Kalnozolu. Diemžēl kā ārtelpās, tā iekštelpās vēl joprojām ir maz pasākumu apmeklētāju. Pandēmijas laikā ļoti pieprasītas bija mūsu bibliotēkas veidotās tiešraides, daļa interesentu arī tagad izvēlas labāk pieslēgties tiešraidei, nekā atnākt uz pasākumu klātienē. Visā novadā stipri samazinājies arī pieprasījums pēc brīvpieejas datoru un interneta izmantošanas bibliotēkās, jo lietotāji mūsdienās gan e-pakalpojumu veikšanai, gan sociālajiem tīkliem un izklaidei labprātāk lieto savas viedierīces. Tā kā Covid-19 stingrāko ierobežojumu periodā bibliotēkās datori nebija brīvi pieejami, arī iepriekš regulārie to lietotāji ir jau atraduši citus risinājumus un bibliotēkas pakalpojumi tiem vairs nav aktuāli. Līdz šim nesteidzamies arī ar vienoto klientu apkalpošanas centru (KAC) ierīkošanu bibliotēkās, jo jau esošajos pašvaldības KAC pieprasījums pēc e-pakalpojumu veikšanas ir ārkārtīgi mazs. Vienlaikus tas dod arī cerību, ka mūsu iepriekšējos gados ieguldītās pūles lietotāju apmācībā un konsultēšanā ir nesušas labus augļus un sabiedrībā ir liels digitāli "advancēto" iedzīvotāju īpatsvars.

Šī gada pirmajā pusē aizsākām sadarbību ar jaunizveidoto **Kuldīgas Digitālo Inovāciju centru**, izveidojot digitālo prasmju pilnveidošanas

apmācību piedāvājumu. Sākotnēji šīs apmācības tiek organizētas Kuldīgas novada pašvaldības darbiniekiem, norises veids – tiešsaiste. Mūsu izstrādātais saturs ir kvalitatīvs un daudzveidīgs, piedāvājam dažādas nodarbības e-pakalpojumu izmantošanai ikdienā, saziņai un sociālo tīklu lietošanai, produktivitātes veicināšanai un radošajam darbam. Turklāt apmācības vada ne tikai Kuldīgas Galvenās bibliotēkas speciālisti, bet arī kolēģi no pagastu bibliotēkām. Nodarbības tiek arī saglabātas video formātā un pieejamas arī mūsu mājaslapā (video arhīva sadaļa "Mācību ieraksti"), lai nepieciešamības gadījumā interesenti varētu atkārtot apgūto. Galvenais izaicinājums izglītojošajā darbībā ir tas, ka mūsu svarīgākā mērķauditorija – lietotāji ar zemām digitālajām prasmēm – ir grūti sasniedzami, jo viņiem nav intereses par šīm apmācībām. Ceram sadarbībā ar Kuldīgas Digitālo Inovāciju centru šo interesi vairāk rosināt, lai ieguldītie resursi un darbs no mūsu puses būtu jēgpilns un nozīmīgs vietējās kopienas digitālo prasmju attīstībai.

Tiecamies pēc vienlīdz augstas kvalitātes pakalpojumu nodrošināšanas visās mūsu novada bibliotēkās, kā Kuldīgā, tā pagastos un Skrundas pilsētā, tāpēc īpaša uzmanība tiek pievērsta bibliotekāru profesionālajai pilnveidei. Palēnām notiek paaudžu maiņa bibliotekāro darbinieku vidū un mūsu kolektīvā ienāk jauni darbinieki. Lielākoties viņu iepriekšējā izglītība un darba pieredze nav saistīta ar bibliotekāro darbu, tāpēc daudz laika un resursu tiek ieguldīts jauno darbinieku apmācībā. 2022. gadā plānots izstrādāt un 2023. gadā ieviest pašvaldībā licencētu programmu jaunajiem bibliotekāriem Kuldīgas novadā, kur būs iespēja apgūt ikdienas darbam visnepieciešamākās zināšanas un prasmes. Savukārt gandrīz visi jau esošie darbinieki ir ieguvuši vai šoruden iegūs bibliotekāra kvalifikāciju, arī uz šo iespēju viņi gaidījuši visu pandēmijas laiku.

PĀRDOMAS PAR ANDRAGOĀJIJU UN JAUNO NORMĀLO PĒC ERASMUS+ MOBILITĀTES

AGNESE PAŠĀNE, LNB KOMPETENČU ATTĪSTĪBAS CENTRA VADĪTĀJA

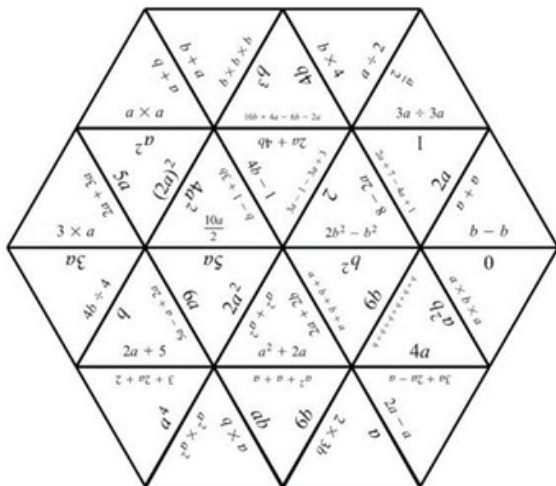
Šogad Latvijas Nacionālās bibliotēkas Kompetenču attīstības centrs īstenoja ERASMUS+ mobilitātes projektu "Andragoģija kā izaicinājums bibliotekāriem". Projekta mērķis bija attīstīt bibliotēkas darbinieku kompetences, īpaši apgūstot andragoģijas zināšanas un izprotot, kā pieaugušie mācās, lai celtu bibliotēkas lietotājiem sniegto pakalpojumu, tādu kā konsultācijas un mācības, kvalitāti.

Projekta ietvaros pavasarī kopā ar kolēģēm devos uz Barselonu, lai apgūtu mācību centra *Anatolia Education* nodrošināto kursu *Adult Education: Andragogy and Self-Directed Learning*. Mācības vadīja pasniedzēja Yildiz Erdogmus, kuras izglītība saistīta ar tehnoloģiju un spēļu integrēšanu izglītības procesā, bet darba pieredze ir bijusi, gan strādājot skolās ar bērniem, gan ar pieaugušajiem dažādosursos un projektos.

Kursa ietvaros pieskārāties daudzām dažādām tēmām, piemēram, dažādi mācīšanās stili un kompetences (vai *multiple intelligences*); mūsdienu (21. gs.) prasmes; andragoģijas teorija,

principi un stratēģijas, andragoģijas un pedagoģijas atšķirības; andragoģijas saikne ar pašvadītu mācīšanos; kā izglītojamo iezīmes (*characteristics of adult learners*) ietekmē pieaugušo mācīšanos; paudžu atšķirības, tostarp mācību procesā; spēlēs balstīta (*game-based*) mācīšanās.

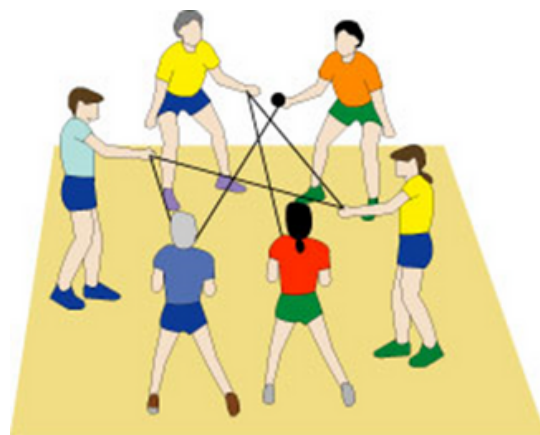
Domājot par jauno normālo un tieši izglītības nozarē, būtiski, ka visa mācību procesa laikā uzmanība tika pievērsta spēlēm (analogām un digitālām) un digitāliem rīkiem, ko iespējams izmantot mācību procesa bagātināšanā un zināšanu/ mācību satura apgūvē. Tika izmēģinātas tādas spēles kā *Tarsia Puzzle* (terminu savienošana ar skaidrojumiem, veidojot figūru), *Mēmais šovs*, *Pictionary*, attēlu-atmiņas spēle, vizuālo asociāciju spēle u.c. Tika izmantoti dažādi paņēmieni, kā, piemēram, *Expectation Tree*, *Apron Evaluation*, *Spider Web Game*, un tādas mobilās aplikācijas kā *Quiver*, *Eyejack*, *Anatomy4D* un *Actionbound*. Mācību ietvaros tika izmantoti dažādi digitālie rīki – *Padlet*, *Kahoot*, *AnswerGarden*, *WordWall*, *LearningApps* u.c.

Tarsia puzzle piemērs no matemātikas nozares.

Avots:

<https://www.historyresourcecupboard.co.uk/tarsias-for-engagement-and-fun/>

Spider Web Game piemērs.

Avots:

https://www.physicaleducationupdate.com/public/Games_Spider_Web_Game.cfm

Mācību brauciena centrā bija tieši andragogija, par to tad rakstā vairāk tālāk. Tā kā andragogijas pamatus biju jau vairākkārt apguvis iepriekš, mācības šī mobilitātes projekta ietvaros teorijas ziņā bija vairāk kā atkātojums. Taču tas bija vērtīgi – nostiprināt un vēlreiz sastrukturēt jau zināmo.

Neskatoties uz jau iepriekš iegūto pieredzi, šajās mācībās būtiski atmiņā iespiedās vienkāršais apgalvojums, uz kura balstās visa andragogija – **pieaugušie nav izauguši bērni, un bērni nav mazi pieaugušie**, tāpēc tie mācās pilnīgi atšķirīgi. Tas ir jāsaprot, lai sasniegtu maksimālus rezultātus, izglītojot pieaugušos.

Piefiksēju sev būtiskākās mācībās gūtās atziņas, kas atšķir pieaugušos no bērniem. Tā ir manis veidota secība, kārtība un akcenti, vietām papildinot to ar savu līdzšinējo pieredzi andragogijā – kā izglītojamajai un kā pasniedzējai.

1. **Pieaugušie ir aizņemti** – pieaugušie nevar visu savu uzmanību un enerģiju veltīt (tikai) mācībām, jo tiem ir daudz citu pienākumu un uzdevumu, kā arī rūpju. Tādēļ pieaugušo izglītošana plānošanas ziņā ir elastīgāka, tai var meklēt dažādākus formātus, iespēju robežās ņemt vērā izglītojamo grafikus, vēlmes utt. Bet man gribētos pievienot arī apgalvojumu – pieaugušie ir noguruši (tāpēc vēl mazāk var paciest mācības, kam neredz jēgu vai tūlītēju pielietojumu). Pieaugušais pats pieņem lēmumu, vai mācīsies, noteikti izsverot, vai šīm vai citām mācībām vienkārši pietiks spēka un enerģijas. No otras puses izglītojamo dzīves aizņemtība nav iesmels, lai andragogs un mācību organizētāji neizvirzītu vai nepamatoti mīkstinātu prasības un nosacījumus. Izglītības procesā struktūrai un prasībām ir jābūt. Tādēļ, domājot par to, kas ir jaunais normālais, mani pēdējā laikā arvien vairāk nodarbina šie jautājumi:

-Vai mēs pēc pandēmijas vēl mākam (iedziļinoties) mācīties?

-Vai spējam nošķirt mācīšanos no, piemēram, klausīšanās vai informācijas izlasīšanas?

-Vai esam gatavi un spējīgi ieguldīties mācībās?

-Vai pārāk nejaucam mācības ar semināriem, konferenču apmeklējumiem?

Mācīšanās tomēr prasa aktīvu līdzdarbību un rezultātu, arī piepūlēšanos iedziļināšanos.

2. **Iekšējā motivācija** – lai gan pieaugušajiem formāli var "nostrādāt" motivācija no ārpuses (piemēram, darba devēja prasība vai nepieciešamība iegūt labāku atalgojumu), tā nekad nebūs tik spēcīga kā iekšējā motivācija: vajadzība pēc pašizaugsmes, vēlme apgūt kaut ko jaunu vai nepieciešamība kādu darba uzdevumu veikt ātrāk/ labāk vai vispār izpildīt. Un pieaugušo

visvairāk motivē sasniegumi, pašizpaušme (*self-achievement*). Tādēļ pasniedzējam svarīgi mācību procesā nodrošināt iespējas izglītojamajiem iegūt "mazās uzvaras" (paveicamus uzdevumus, spēles, kur uzvarēt, iespēju atbildēt uz jautājumu pareizi utt.). Tomēr nevaru noliegt, ka arī neliela ārējā motivācija (pasniedzēja uzslava, teicama atzīme u.tml.) ir ļoti motivējoša, lai kāds arī būtu tavs vecums un darba stāžs.

3. **Zināšanu pielietojamība** (*content must be relevant*). Tas ir saistīts ar iepriekšējiem diviem punktiem – pieaugušajiem ir maz brīva laika, tātad, lai uzsāktu kaut ko mācīties, jābūt spēcīgai iekšējai motivācijai, bet tā cieši saistīta ar to, vai pieaugušais spēj ieraudzīt, kur, kā un kam iegūtās zināšanas/ prasmes pielietos. Un pielietošana vēlama arī pēc iespējas ātrāk (*immediate results*). Pieaugušajam apgūtais jāspēj "savilkēt" ar reālo dzīvi un savām aktuālajām vajadzībām. Tādēļ andragogijas teorijā saka, ka pieaugušo izglītība ir problēm-centrēta, atbildot uz jautājumu, ko un kā nepieciešams atrisināt?

4. **Koncentrēšanās uz praktisko** (*Experiences are better than explanations*). Man pašai kā izglītojamajai gan patīk iegūt kontekstu un teoriju, tikai praktisku piemēru došana ne vienmēr "strādā", dažreiz to vajag ielikt lielākā rāmī un saprast, kas kā un kāpēc notiek, vai ir tā, kā ir. Bet skaidrs, ka pēc tam tik un tā nepieciešama pielietojamība, skaidrojums, kā šī teorētiskā atziņa īstenojas praksē. Tāpēc pieaugušajiem svarīga ir arī socializācija – profesionālo domu apmaiņa gan mācību laikā, gan "starpbrīžos". Šo komponenti teju vispār atņem attālinātās mācības, tādēļ man negribētos atzīt, ka attālinātās mācības ir labākais formāts un ka uz to mums būtu jāpāriet pilnībā.

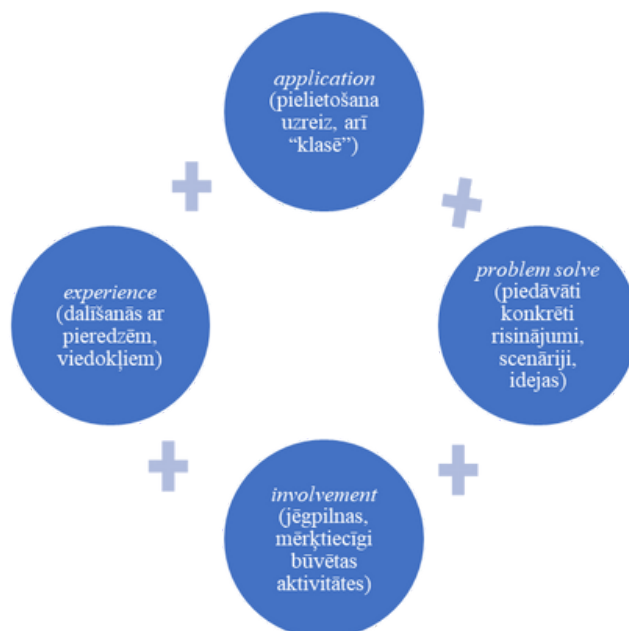
5. Katrs ir **indivīds** ar savu **pieredzi**, zināšanu bāzi, temperamentu, un tas būtiski ietekmē to, kā cilvēks mācās. Īpaši jau pieredze un iesakņojušies mācīšanās paradumi. Man pašai patīk klausīties un pierakstīt, konspektēt ir ļoti būtiski. Savukārt kā pasniedzējai tas ir lielākais izaicinājums – piedāvāt dažādus veidus, kā mācīties. Un nevis darīt tā, kā ērtāk ir man pašai, bet kā labāk izglītojamajiem. Lai ir gan lasāms teksts, gan kaut kas audiāls, gan vizuāls, gan darba lapas. Lai ir grupu darbs, lai individuālais darbs. Visgrūtākais tas ir eksāmenā – kamēr vieni mokās ar mutisku atbildi, otriem problēmas sagādā esejas un referāti, bet vēl citi "sastingst" pie testiem.

6. Hierarhijas/ autoritātes **attiecības** (*teachers are helpers, not judges*) – andragogijā nav skaidra hierarhiska vienvirziena zināšanu plūsma. Nereti cilvēki mācās viens no otra, tai skaitā arī pasniedzējs no saviem izglītojamajiem. Projektā

sastaptais NVO pārstāvis to dēvēja par div-virziena mācīšanos (*bi-directional learning*). Andragogs izglītojamo pieredzes var izmantot, lai veidotu mācību saturu un procesu. Nācies gan dzirdēt viedokļus, kur šī abpusējā komunikācija tiek uztverta kā izglītojamā visatļautība vai necieņas izrādīšana pret pasniedzēju, vai ka katrs dara kā grib. Bet tas ir nepareizs priekšstats – pasniedzēja klātbūtnei mācībās vienmēr ir kāds iemesls un pasniedzējs ir respektējams. Taču te drīzāk runājam nevis par "klasisku skolotāju", bet palīgu. Raksturojot andragoga darbu, var lietot tādus darbības vārdus angļu valodā kā *facilitate, guide, train, accompany*.

Interesanti šis aspekts paveras tieši no izglītojamā skatu punkta – tā kā pieaugušajiem ir lielāka teikšana par savām mācībām, tie daudz kritiskāk izvērtē pasniedzēju. Tie sev jautā – vai šis pasniedzējs/ andragogs man ir pietiekami labs? Vai viņš zina par mani vairāk (t.i., vai varēs man ko jaunu iemācīt)? Un kā būs, ja es tematu zināšu vairāk kā pasniedzējs, kā veidosies mūsu attiecības? Man no andragoga viedokļa jāsaprot, ka, manuprāt, šis aspekts un situācija, kad izglītojamie ir par mani "gudrāki", ir lielākais andragoga bieds un izaicinājums.

Visu iepriekš minēto var apkopot šādi:

4 "NEDRĪKST" DARBĀ AR IZGLĪTOJAMAJIEM

VIKTORIJA GRAMAKOVA, LNB KOMPETENČU ATTĪSTĪBAS CENTRA NOZARES IZGLĪTĪBAS SPECIĀLISTE

Piedaloties dažāda veida gan formālajās, gan neformālajās programmās, novēroju un analizēju pasniedzēju darbību no izglītojamā puses. Balstoties uz tā, izdarīju dažus secinājumus jeb "ko nedrīkst darīt pasniedzējs darbā ar izglītojamajiem", kurus vērts izlasīt katram pasniedzējam un arī pašam paanalizēt savu darbību mācību laikā un pēc tā.

Pasniedzējs nedrīkst pabeigt nodarbību ar patstāvīgo darbu, nesniedzot atgriezenisko saiti izglītojamajiem par uzdevuma izpildi. Pat ja liekas, ka uzdevums ir vienkāršs un jautājumu no izglītojamo puses nebūs, tomēr dažkārt uzdevuma izrunāšana var veicināt citu precizējošo jautājumu uzdošanu.

Attālinātais mācību formāts dažkārt rada ilūziju, ka nodarbībā ir jāiziet pēc iespējas vairāk tēmu, jo nodarbība tiek ierakstīta un izglītojamie varēs to atkārtoti noskatīties. Pasniedzējam ir jāsaņem iepriekš noteiktais mācību mērķis arī attālinātajā mācību formātā. Pasniedzējs nedrīkst novirzīties no mācību mērķa, un viņam ir jāpārlicinās, ka izglītojamais ir sasniegjis mācību rezultātu. Jāspēj iemācīt, "ieiet tēmas dziļumā". Nodarbībā nedrīkst dot priekšroku kvantitātei, jāatceras par kvalitāti un ko beigās iegūs izglītojamais – ko zinās, prātīs un spēs.

Ļoti bieži pasniedzēji uzdod jautājumu "Vai viss ir skaidrs?" un parasti izglītojamie klusē un neatbild. Kāpēc? Šis jautājums ir pārāk vispārīgs un nav sasaistāms ar reālo dzīvi. Lai izglītojamie varētu atbildēt uz šo jautājumu, viņiem jau ir jābūt vismaz minimālai zināšanai "bagāžai", lai, balstoties uz tā, formulētu neskaidros un precizējošus jautājumus par noteiktu tēmu. Pie tam, ko īsti šis jautājums dod pasniedzējam? Ja izglītojamais atbildēs "Jā!", pasniedzējs nevarēs pārliecināties, vai tiešām izglītojamais ir visu

sapratis un prātīs to izdarīt. Ja izglītojamais atbildēs "Nē", tad pasniedzējam nav informācijas, ko tieši nesaprot, un visbiežāk izglītojamais arī nevarēs precizēt. Parasti atbilde "Nē!" izskan, jo izglītojamajam nepieciešama mācību satura atkārtošana un nostiprināšana. Jautājuma "Vai viss ir skaidrs?" vietā būtu efektīvāk uzdot tādus jautājumus kā "Kur saskarāties ar to reālajā dzīvē?", "Kur tas ir novērots?", "Kāpēc, jūsuprāt, šī tēma ir svarīga?", "Kur varēsiet to pielietot?" u.tml.

Uzdodot izglītojamajiem uzdevumu, kuru pēc tam paredzēts prezentēt visiem grupas biedriem, pasniedzējs nedrīkst ļaut izglītojamajiem izvēlēties prezentēt vai neprezentēt paveikto. Uz jautājumu "Vai kāds vēl grib prezentēt?" izglītojamie var atbildēt "Jā", un šajā gadījumā uzdevuma mērķis tiks sasniegts. Var atbildēt arī "Nē!", un šīs atbildes rezultātā pasniedzējs nevarēs redzēt izglītojamā paveikto, līdz ar to nevarēs sniegt atgriezenisko saiti par to, vai izglītojamie pareizi vai nepareizi ir izpildījuši uzdevumu, un pārliecināties, ko prātīs un zinās izglītojamais. Jebkuram pasniedzēja uzdotajam uzdevumam ir mērķis, un pasniedzējam ir jāpārlicinās, ka mērķis tika sasniegts. Tāpat tas var radīt negodīguma sajūtu izglītojamo vidū, jo pasniedzējs nenodrošina visiem vienādu uzdevuma izpildes nosacījumus.

Augstāk aprakstītās situācijas darbā ar izglītojamajiem ir tikai daļa no tā, ko nevajadzētu darīt pasniedzējam. Lai izvairītos no tā, ko nevajadzētu darīt pasniedzējam mācību laikā, protams vissvarīgākais priekšnosacījums ir rūpīgā plānošana un pasniedzēja tematiskā plāna izstrāde – mācību saturs, pasniedzēja mērķi, sasniegtie rezultāti, aktivitātes, uzdevumi, atgriezeniskās saites iegūšana, refleksija. Tas palīdzēs izstrādāt efektīvas mācības un panākt izcilus mācību rezultātus.

DIGITĀLO RĪKU IZMANTOŠANA KLĀTIENES MĀCĪBĀS

VIKTORIJA GRAMAKOVA, LNB KOMPETENČU ATTĪSTĪBAS CENTRA NOZARES IZGLĪTĪBAS SPECIĀLISTE

Jau pagājis ilgāks laiks, kopš atgriezāties no "attālinātās dzīves" pandēmijas ietekmē. Mācības, darbs, sapulces, jebkāda veida tikšanās lielākoties notika attālināti, un ar laiku pieradām pie tā. Cik sarežģīti no vienas puses un interesanti no otras, atkal būt klātienē mācībās. Laikam jāsaista, ka uz pilnu jaudu jau atgriezāties "klātienē formātā". Atskatoties uz pandēmijas laiku, mācībās attālinātajā formātā pasniedzēji ir mēģinājuši izmantot dažādus paņēmienus un rīkus, lai iesaistītu izglītojamās, mācības padarītu interaktīvas, interesantas un efektīvas, jo mēs, pasniedzēji, apzinājāmies, ka mācības klātienē nav tas pats, kas mācības attālināti. Tā gluži vienkārši nevar pārnest klātienē mācību saturu uz attālināto formātu – jāmaina metodes, paņēmieni, uzdevumi, mācību laika sadalījums.

Lai gan attālinātais mācību formāts ir "uz palikšanu", klātienē mācību formātu nevarēs aizstāt, un šodien pasniedzējiem ir jāzina, ka digitālos rīkus var izmantot ne tikai attālinātajā, bet arī klātienē mācību formātā. Kā un kādus kādreiz izmantotos digitālos rīkus var izmantot arī klātienē mācībās? Par to arī šis raksts.

Pastāv vairākas digitālo rīku izmantošanas iespējas klātienē formātā un, tos izmantojot, pasniedzējiem ir jāapzinās vairāki nosacījumi:

1) Lai sāktu izmantot digitālos rīkus klātienē mācībās, vispirms pasniedzējam jāapzinās, vai mācības notiks datorklasē, respektīvi, vai visiem dalībniekiem būs pieejami datori. Ja datori būs pieejami visiem dalībniekiem, tad digitālo rīku izvēlē un izmantošanā teorētiski nav ierobežojumu. Ja mācības notiks telpā bez datoriem, tad pastāv iespēja izmantot izglītojamo personīgās viedierīces, kur lielākā daļa digitālo rīku var tikt veiksmīgi izmantoti. Tomēr jāpatur prātā, ka daļai digitālo rīku saskarnes neļauj veiksmīgi tajos darboties uz viedierīcēm, piemēram, nav pieejama lietojumprogramma. Pasniedzējam šis nosacījums ir laicīgi jāpārbauda. Šajā gadījumā jāņem vērā arī mērķauditorijas vecuma īpatnības. Noteikti jāpārbauda, vai visiem dalībniekiem ir pieejami viedtālruni un vai prot veikli tos lietot. Jānosaka, kāds ir lietošanas temps un kā tas var ietekmēt kopējo mācību laiku.

2) Pastāv rīki, kas ir ērti izmantojami un radīti tieši klātienē formātā. Lai izmantotu šos rīkus, izglītojamajiem nav nepieciešams ne dators, ne viedierīce. Tādu ir maz. Viens no tiem ir rīks [Plickers](#), kurā ir iespēja izstrādāt testu vai aptauju. Lai to izmantotu, pasniedzējam ir

nepieciešams viedtālrunis, dators, kā arī projektor, lai izglītojamie redzētu jautājumus un rezultātus. Savukārt, lai atbildētu uz jautājumiem, izglītojamajiem ir nepieciešams tikai īpašs [Plickers](#) kartes ar kvadrātkodu, tādējādi pasniedzējs ar viedtālruni skenē izglītojamo atbildes, kuras vēlāk parādās uz pasniedzēja projektora ekrāna. Rezultāti tiek apkopoti un parādīti uzreiz pēc katra jautājuma, tas ir ļoti ērti, jo pasniedzējs uzreiz mutiski var sniegt atgriezenisko saiti.

Un otrs rīks, kuru var izmantot klātienē, ir [Classroomscreen](#). Tā izmantošanai pasniedzējam ir nepieciešams dators un projektor. Šajā rīkā var veikt vairākas darbības: zīmēšana, kalendārs, taimeris, nejaušā izglītojamā vārda izvēle, mācību telpas skaļuma mērīšana u.c. Izglītojamajiem šis rīks kalpo kā informatīvs līdzeklis, to nevar kopīgiot un vienlaikus lietot vairāki lietotāji.

3) Ja mācības tiek organizētas vairākās dienās, piemēram, iekļaujot mājas uzdevumus un kombinējot klātienē formātu un neklātienē formātu, tad mācību dienu starpā jeb neklātienē var izmantot digitālos rīkus. Piemēram, koplietošanas platformā kopīgi diskutēt un komentēt (elektroniski sarakstīties) par noteiktu tēmu, izmantojot, piemēram, [Padlet](#) rīku. Pasniedzējs iepriekš var izveidot testu, piemēram, rīkā [Socrative](#) vai [VideoAnt](#), lai izglītojamie neklātienē izpildītu to.

4) Klātienē mācībās rīkus var izmantot praktisko darbu izpildē. Piemēram, izmantojot [Google](#) koplietošanas failus, kur iespējama sinhronā pieslēgšanās dokumentam, var izpildīt uzdevumu, piemēram, tabulas formātā un vēlāk reflektēt par to kopā ar pasniedzēju. Piemēram, [Google Disku](#) var izmantot, lai koplietotu failus (uzdevumi, informatīvais materiāls), lai tie nav jāsūta caur e-pastiem. Šādam gadījumam izglītojamajiem ir nepieciešami datori vai viedtālruni.

5) Digitālie rīki var palīdzēt ne tikai mācību satura apguvē, bet arī mācību organizācijā. Piemēram, veikt izglītojamo reģistrāciju vai apkopot izglītojamo kontaktinformāciju, uzsākot mācības, kādā no koplietošanas failiem. [Google Classroom](#) var palīdzēt uzglabāt mācībām nepieciešamos materiālus, [Wakelet](#) rīks var palīdzēt apkopot URL saites uz digitāliem mācību materiāliem.

6) Klātienē mācību formātā var izmantot video platformas, tādas kā YouTube, kas var efektīvāk padziļināt/stiprināt zināšanas vai paskaidrot un

īsākā laika posmā sniegt priekšstatu par noteiktu mācību tēmu. Piemēram, [šajā video rullītī](#) stāsta un vizuāli attēlo, kas ir datubāzes bibliotēkā un kā tās var izmantot. Pēc noskatīšanās pasniedzējs var komentēt, papildināt un vērst uzmanību uz noteiktām lietām, kas ir svarīgas mācību satura apgūvē.

7) Digitālo rīku izmantošana klātienē var ietekmēt mācību laiku – pagarināt vai ietaupīt. Piemēram,

veidojot pārbaudes darbu digitālajā rīkā, pasniedzējam rezultāti tiek uzrādīti apkopojošā veidā, kas atvieglo darbu un ietaupa laiku.

Augstāk uzskaitītās iespējas ir tikai neliela daļa, kas norāda, kā var integrēt digitālos rīkus klātienē mācībās. Kā Jūs varētu izmantot digitālos rīkus savās nodarbībās vai jebkādos citos izglītojošos pasākumos?

INTERNETA KURSU GRĀMATZĪMES VIETĀ

VITA JURAGA, LNB KOMPETENČU ATTĪSTĪBAS CENTRA NOZARES IZGLĪTĪBAS SPECIĀLISTE

Viens no psihologu ieteikumiem, kā pārvarēt krīzes situāciju pandēmijas periodā, bija – izmantojiet šo laiku mācībām!

Pēc ilgstošas attālinātās darbošanās, kur abas iesaistītās puses – izglītotāji un izglītojamie – patstāvīgi mācījās radīt un izmantot attālināmi izmantojamus rīkus, interneta plašumos ir ļoti, ļoti daudz iedvesmojošu rakstu, ērtu lietotņu, vērtīgu materiālu, ko izmantot individuāli savām mācību vajadzībām. Varbūt pat pārāk daudz, lai no visa apjoma prastu atrast un izvēlēties sev noderīgo. Te ir trīs saites uz e-kursu teksta un video materiāliem, kas tapuši projektu ietvaros un ir brīvi izmantojami arī pēc projekta norises beigām.

Kursa nosaukums: Andragogija

Kursa valoda: latviešu

Lai piekļūtu kursa saturam, nepieciešama reģistrēšanās ar e-pastu.

adrese: <http://go-andragogy.eu>

Projekta nosaukums: „Andragogy: virtual learning environment for librarians” (2017)

Kursa nosaukums: News Literacy Online Training Course : Essential news literacy and critical thinking

Kursa valoda: angļu

Brīvpieejas piekļuve

adrese: <http://bilgiyonetimi.net/essential-mooc/>

Projekta nosaukums: ESSENTIAL – Enhancing Key Civic Competences for the Post-truth Era: News Literacy and Critical Thinking (2021)

Kursa nosaukums: [How to choose the right journal to publish?]

Kursa valoda: angļu

Nepieciešama reģistrēšanās

adrese: <https://www.brainatworkproject.eu/learn-at-your-pace/>

Projekta nosaukums: Brain@Work (2022)

ATTĀLINĀTO STUDIJU PIEREDZE LKA LATVIJAS KULTŪRAS KOLEDŽĀ, 2020.-2022. GADĀ: STUDĒJOŠO UN DOCĒTĀJU SKATĪJUMS

DAINA VALEINE, LATVIJAS KULTŪRAS KOLEDŽAS BIBLIOTĒKAS UN INFORMĀCIJAS CENTRA VADĪTĀJA

Pandēmijas radīto ierobežojumu dēļ, pēdējo divu gadu laikā mācību process izglītības iestādēs pieredzēja izaicinājumus un pārveidi uz digitālo mācību vidi. Lai sekmīgi turpinātu studiju procesu LKA Latvijas Kultūras koledžā, studiju programmā "Bibliotēzinātne un informācija" studijas tikušas periodiski īstenotas attālinātā vai daļēji attālinātā formā, nodarbību vadīšanai izmantojot *Microsoft Teams* platformu, koledžas e-studiju vidi *Moodle* un citus tiešsaistes rīkus un risinājumus.

Lai gan studiju pārveide uz digitālo mācību vidi sākotnēji noritēja piespiedu kārtā un šķita apgrūtināša gan studentiem, gan docētājiem, pakāpeniski attālinātās studijas koledžā kļuvušas par ērtu, arī turpmāk plānojamu studiju procesa sastāvdaļu un attaisnojušas savas priekšrocības, tādas kā studiju procesa nepārtrauktība, laika, finanšu resursu ietaupījums un atbilstība mūsdienu komunikācijas, zināšanu un informācijas gūšanas paradumiem.

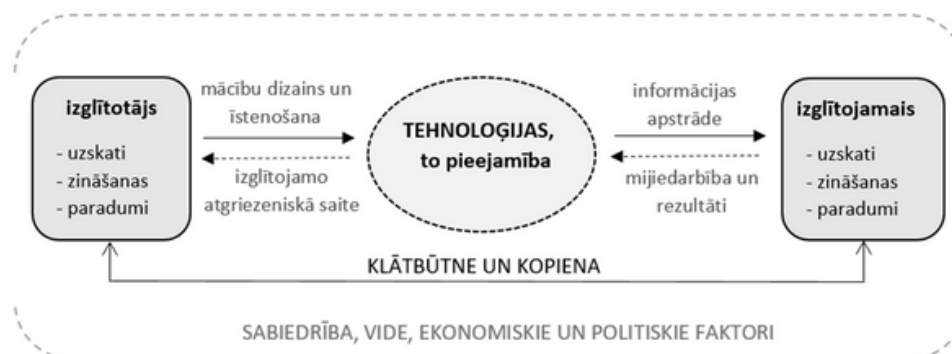
Attālinātās studijas un mācību process digitālajā vidē

Mācības digitālā vidē nav uzskatāmas par pandēmijas laika fenomenu, bet drīzāk par dabisku, mūsdienu sabiedrības un informācijas vides procesiem atbilstošu izglītības formu. Tehnoloģiju bagātināts mācību process tiek

uzsvērts kā priekšnoteikums izglītības ilgtspējai mūsdienās (Bower, 2019), un attālinātās studijas - būtiska izglītības procesa inovācija, kas atbilst tiesībām izmantot zinātniski tehniskā progresa sasniegumus cilvēces dzīves pilnveidei un labklājības nodrošināšanai (Kudeikina, Zīvarts & Mihailovs, 2021).

Izglītības procesa attīstība digitālajā vidē veicina izglītības iestāžu konkurētspējas priekšrocības, atbilstību pieprasījumam un straujajām pārmaiņām, ko izraisa tehnoloģiju attīstība un sociālās tendences digitalizācijas virzienā. Tomēr tā ir saistīta ar izglītības procesa intensīvu pielāgošanu un pārmaiņām, lai spētu nodrošināt līdzvērtīgu sadarbību un iesaisti kā klātienē studijās (Mohamed Hashim, Tlemsani & Matthews, 2022).

Kvalitatīva mācību procesā iesaistīto tehnoloģiju izmantošana var veidot klātbūtnes un kopības sajūtu, kad izglītojamie un pedagogi savstarpēji iesaistās, kopīgi realizējot izglītības procesus. Mācībās, kas īstenotas ar tehnoloģiju starpniecību, būtiska ir ne tikai tehnoloģiju kvalitāte un pieejamība, bet arī iesaistīto dalībnieku aktīva mijiedarbība komunikācijā, ko ietekmē viņu uzskati, zināšanas, paradumi, apkārtējās vides un sabiedrības ietekme (1.att.) (Bower, 2019).

1. att. Ar tehnoloģiju starpniecību īstenots mācību process (Bower, 2019)

Liela nozīme ir tehnoloģiju izmantošanai kvalitatīvi un jēgpilni. Kā norāda Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes profesore L. Daniela, būtiskas ir pedagoģu kompetences izmantot tehnoloģiju un digitālo risinājumu iespējas un priekšrocības, kā arī pielietot tās izglītības procesā pedagoģiski pamatoti, lai šos līdzekļus izmantotu gan noteiktu prasmju attīstībai, gan jaunu zināšanu konstruēšanai, gan arī sekmējot izglītojamo radošo darbību un kritisko domāšanu (Daniela, 2019). Valsts pētījuma programmas darba grupā "Izglītības sistēmas transformācija: Covid-19 krīzes sekas un iespējamie risinājumi" 2020. gadā veiktajā pētījumā šīs prasmes definētas kā "docētāja pedagoģiski digitālā kompetence" – spēja pārliecināti pielietot zināšanas un prasmes, lai plānotu studiju procesu, izstrādātu studiju saturu un vadītu mācīšanās un mācīšanas procesu dažādās pieejās un veidos (Jansone-Ratinika, 2021).

Attālināto studiju pieredze LKA Latvijas Kultūras koledžā: docētāju un studējošo aptauja

Lai novērtētu līdz šim īstenoto attālināto studiju kvalitāti LKA Latvijas Kultūras koledžas studiju programmā "Bibliotēkzinātne un informācija", kā arī izvērtētu iespēju attālināto studiju integrācijai studiju procesā turpmāk, 2021./2022. studiju gada beigās tika veikta studējošo un docētāju aptauja.

Aptaujā piedalījās 16 jeb 73% studiju programmas docētāju un 22 jeb 85% studējošo, ietverot arī 2022. gada absolventus. Aptaujas tika veiktas tiešsaistē, izmantojot Google veidlapas. Aptaujās tika iekļauti gan atvērtie, gan slēgtie un daļēji slēgtie jautājumi, kas aptvēra sekojošu tematiku: izmantotie mediji un tehnoloģijas, studiju saturs,

metodes, studiju rezultāti, vērtējumi un komunikācija, studiju procesa organizācija, kā arī adaptācija attālinātām studijām un gatavība studēt / docēt digitālajā vidē turpmāk.

Aptaujas rezultāti atspoguļo intensīvo darbu gan no studentu, gan no docētāju puses tehnoloģiju un attālināto studiju procesa apgūšanā laika periodā, kad radās nepieciešamība organizēt nodarbības attālināti. Priekšrocību radīja tas, ka jau no 2020. gada janvāra koledža bija ieviesusi un studiju programmas docētāji un studenti bija apguvuši e-studiju vidi *Moodle* – tiešsaistes vietni, kurā docētājs izvieto studiju kursa materiālus, veido mācību uzdevumus un pārbaudes testus, saņem studentu iesūtītos patstāvīgos darbus un novērtē tos, kā arī sazinās ar studentiem. Lielākos sarežģījumus un adaptāciju prasīja galvenās saziņas platformas *Microsoft Teams* apgūšana, kā arī izpratne un pielāgošanās attālinātajam studiju procesam. Aptaujas rezultāti vēsta, ka 70% docētāju un 86% studējošo laikā, kad koledža uzsāka attālinātas studijas, tā bija pirmā saskare ar mācībām attālinātā veidā.

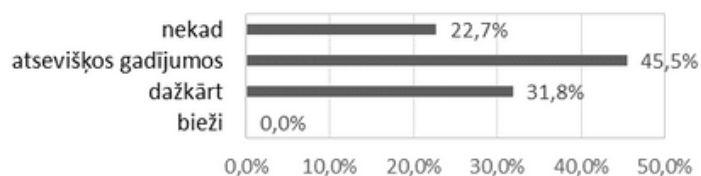
Attālināto studiju sākumu var raksturot kā spraigu, dinamisku, kā arī mērķtiecīgu un saliedētu. Koledžas Tehniskā nodaļa un administrācija izstrādāja gan pamācības, gan organizēja individuālas un grupu konsultācijas un mācības. Iesaistījās arī koledžas studenti, izveidojot video-pamācības studējošiem un docētājiem, kā arī sniedzot atbalstu saviem kursa biedriem. Aptaujā 54,5% studentu norādīja, ka izmantojuši koledžas sniegtās konsultācijas, bet 59% - izmantojuši kursabiedru atbalstu un palīdzību (2.att.).

2. att. Studējošo attālinātām studijām nepieciešamo prasmju, tehnoloģiju apguves veidi

Izmantotie mediji un tehnoloģijas. Kopumā studējošie izmantoja tehnoloģiju un komunikācijas rīku darbību vērtē pozitīvi, norādot, ka viņu prasmes dalībai attālinātās nodarbībās tagad ir labas (68% aptaujāto) un ļoti labas (18%), un arī darba vide bija/ir atbilstoša attālinātām studijām (77%) vai daļēji atbilstoša (23%). Jautājot par to, vai koncentrēšanās uz tehnoloģijām, to pareizu izmantošanu bija traucējoša studiju procesā, lielākā daļa studentu sniedza atbildi "nekad" vai "atsevišķos gadījumos" (68%), bet problēmas pārsvarā radušās reti un tikušas veiksmīgi atrisinātas.

Aptaujas rezultāti liecina, ka studentiem iesaistei diskusijās un jautājumu uzdošanai tehnoloģijas nav traucējušas (59%) vai traucējušas tikai atsevišķos gadījumos (27%), arī interneta darbības traucējumi nav izjustas nekad vai tikai atsevišķos gadījumos (72%). 82% aptaujāto studentu uzskata, ka prezentēt un dalīties ar ekrānu nodarbībās nebija sarežģīti, izņemot atsevišķus gadījumus, kā arī pārsvarā nav bijušas tehniskas kļūmes, iesniedzot darbus un saņemot vērtējumus (90%).

3. att. Studējošo vērtējums, vai tehnoloģijas bija traucējošas pilnvērtīgai iesaistei attālinātās nodarbībās

Arī studiju programmas docētāji pozitīvi vērtē izmantoto tehnoloģiju kvalitāti, darba vides atbilstību un savas prasmes to izmantošanā (labas prasmes – 63%, ļoti labas – 13% aptaujāto). Jāatzīmē, ka arī 60% aptaujāto studentu vērtējumā, docētāju prasmes tehnoloģiju izmantošanā nebija atbilstošas tikai atsevišķos gadījumos. Lielākā daļa docētāju tehnoloģiju izmantošanas prasmes apguva patstāvīgi, izmantoja koledžas sniegtās konsultācijas (37%), kā arī papildus izmantoja citas mācības un seminārus (50%).

Studiju saturs, studiju rezultāti, vērtējumi, studentu iesaiste. Lielāko ieguldījumu docētājiem prasīja studiju satura un izmantojamo mācīšanās aktivitāšu pielāgošana attālinātajam studiju procesam. Piemēram, docētāji komentē, ka nācās meklēt informāciju, kā efektīvi organizēt attālināto mācību procesu – "lasīju pieredzes stāstus, aizguvu jaunus paņēmienus darbā ar auditoriju", piemērot nodarbības pandēmijas laika ierobežojumiem: "docētāja lekcijas bija jāpielāgo jaunajai situācijai, bieži tika izmantotas diskusijas un pieredzes stāsti, tā kompensējot klātienē bibliotēku apmeklējumus".

Kā atzīst vairāk kā puse aptaujāto docētāju, nācās pārveidot praktiskās nodarbības, grupu darbus, kā arī tika pārveidoti studentu patstāvīgie darbi un tika mainīts eksāmena veids / forma. Retāk tika pārveidots studiju saturs – nācās izslēgt vai mainīt apgūstamās tēmas (19% aptaujāto docētāju). Var secināt, ka pāreja uz tiešsaistes mācību vidi rosināja pozitīvus izaicinājumus docēšanai radošā veidā, izmantojot dažādas metodes, studiju procesā integrējot dažādus digitālās vides risinājumus (4.att.).

Positīvās tendences apstiprina studentu vērtējums, kur aptaujas apgalvojumam: "studiju kursi bija radoši un kvalitatīvi pasniegti" - piekrīt 55%, drīzāk piekrīt – 41% aptaujāto. Studenti ir saņēmuši pasniedzēju komentārus un labojumus par iesniegtajiem darbiem (73% piekrīt, 14% piekrīt daļēji), un vērtējumi bijuši taisnīgi (64% piekrīt, 27% piekrīt daļēji).

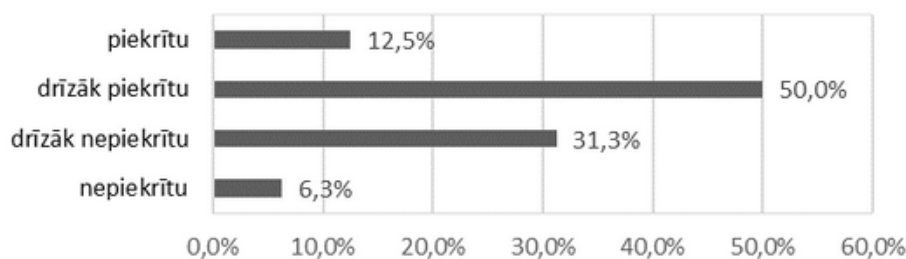

4. att. Docētāju galvenās izmantotās metodes attālinātajās studijās

Lielākā daļa studentu uzskata, ka studiju materiāli bija laicīgi un viegli pieejami, kā arī attālinātās studijas pārsvarā nav traucējušas saprast uzdotos uzdevumus. Sarežģītākais

attālinātās studijās, studentu vērtējumā, bija veikt praktiskos darbus un grupu darbus - grūtības atzīst 55% aptaujāto.

Arī docētāju vērtējumā, praktisko un grupu darbu veikšana, kā arī studentu iesaiste un aktivitāte nodarbību laikā bija izaicinošākie attālināto studiju uzdevumi, komentējot, ka "īpaši studentiem ar vājākām priekšzināšanām nepieciešams iedrošinājums un atbalstoša vide, lai pārvarētu psiholoģisko barjeru un pilnvērtīgi iesaistītos mācību procesā". Lielākā daļa docētāju (63%) tikai daļēji piekrīt, ka praktiskie darbi tika veiksmīgi realizēti, savukārt 37% docētāju nepiekrīt vai piekrīt daļēji, ka studenti bija aktīvi nodarbības dalībnieki, bet puse aptaujāto docētāju norāda, ka studenti nelabprāt iesaistījās diskusijās (5.att.).

5. att. Docētāju vērtējums apgalvojumam: "studenti bija aktīvi nodarbības dalībnieki"

Adaptācija un kopējs attālināto studiju

vērtējums. Vērtējot attālinātās studijas kopumā, 88% aptaujāto docētāji novērtē, ka studenti sasniedza studiju kursā plānotos studiju rezultātus un apguva visas nepieciešamās kompetences, savukārt studentu vērtējumā - pilnībā visi studējošie uz šo jautājumu atbildējuši apstiprinoši.

Plānojot attālināto studiju integrāciju studiju programmā turpmāk, 56% aptaujāto docētāju uzskata, ka viņu docētie studiju kursi ir piemēroti attālinātajai studiju formai, bet 43% - norāda, ka tie ir daļēji piemēroti, komentējot, ka "studiju process organizējams hibrīdformā, veiksmīgi apvienojot gan attālinātās lekcijas, gan klātienē praktiskās nodarbības". Studējošo vērtējums ir līdzīgs - studiju programma ir piemērota pilnībā attālinātām studijām (norāda 50% aptaujāto) vai organizējama hibrīdformā (55%), savukārt neviens no studējošiem nav norādījis, ka studijas turpmāk būtu organizējamas pilnībā klātienē.

Kā lielākās grūtības attālinātās studijās vairāki studenti norāda "grūtības koncentrēties studiju

procesam mājas apstākļos", saskarsmes ierobežojumu dēļ izraisītu apātiju vai motivācijas trūkumu. Šo aspektu izgaismo arī studentu vērtējums, atbildot uz jautājumu, kādus attālināto studiju aspektus koledžā vajadzētu uzlabot - 41% aptaujāto aicina aktivizēt savstarpējo komunikāciju un saskarsmi starp pasniedzējiem un studentiem (citi aspekti - tehniskais nodrošinājums, studiju saturs).

Tādējādi veiktās aptaujas rezultāti apstiprina attālināto mācību atbilstību sasniedzamajiem rezultātiem un turpmāku potenciālu gan studentu, gan docētāju skatījumā. Tomēr vairāki aspekti koledžas digitālās vides mācību procesā ir jāpilnveido, piemēram, rodot radošus veidus intensīvākai saskarsmei un komunikācijai, sekmējot studējošo un pasniedzēju kopienas sajūtu un iesaisti. Būtisks koledžas uzdevums ir pilnveidot docētāju pedagoģiski digitālās kompetences, tādēļ, kā aptaujā piekrituši 81% docētāju, jāorganizē papildus semināri un mācības, fokusēti uz tehnoloģijām bagātinātu izglītības procesu digitālajā vidē.

Docējot attālināti.
Foto: Daina Valeine

Studenti attālināti.
Foto: Annija Helmane

PĀRDOMAS PAR TO, KĀ VARĒTU NORISINĀTIES SADARBĪBA STARP BIBLIOTĒKU UN SKOLU

VITA TAŠKAUA, JAUNJELGAVAS PILSĒTAS BIBLIOTĒKAS BIBLIOTEKĀRE

Kurām no mācību jomām un caurviju prasmēm 7. – 9. klases posmā bibliotēka var sniegt atbalstu noteikto rezultātu sasniegšanai?

Pasaule mainās, līdz ar to mainās sabiedrība un arvien straujāk attīstās tehnoloģijas, tādēļ arī skolēniem rodas vairāk iespēju saņemt modernas, mūsdienīgu laikmetam un nākotnes prasībām atbilstošas zināšanas. Mūsdienīgu izglītības sistēma krasi atšķiras no kādreizējās izglītības sistēmas, kad skolēns bija kā klausītājs. Ir svarīgi skolēniem iemācīt ne tikai teorētiskas, bet arī praktiskas zināšanas un vērtības, kuras prast pielietot tālākajā dzīvē visa mūža garumā.

Lai skolēniem vairotu interesi izzināt pasauli, meklēt informāciju, uzkrāt zināšanas un gūt motivāciju mācībām, arvien vairāk jāsāk domāt par aktīvu un interesantu mācību stundu vadīšanas veidiem un jācenšas iziet ārpus skolas telpām, sadarbojoties ar citām iestādēm un organizācijām, kā, piemēram, bibliotēku, dienas centru, mākslas skolu, mūzikas skolu u. tml. Ir jāmeklē jaunas iespējas radošai mācību vielas apguvei interesantā un sadarbību veicinošā vidē, ar mērķi izglītēt skolēnu pēc iespējas interesantākā veidā dažādās mācību jomās. Arī bibliotēkai būtu aktīvi un mērķtiecīgi jāiesaistās, nodrošinot atbalstu mācību vajadzībām.

Valodu joma. Bibliotēka būtu lieliska mācību vide informācijas meklēšanai drukātajos un interneta resursos, teksta lasīšanai, analizēšanai, atbilstošu citātu meklēšanai, apkopošanai, teksta tulkošanai, attīstot skolēnos lasītprasmi labākai mācību priekšmetu apguvei un sevis pilnveidošanai. Bibliotēka spētu piedāvāt labākai valodas apguvei nepieciešamos materiālus: enciklopēdijas (piem., Latvijas Nacionālā enciklopēdija, Enciklopēdija katrai ģimenei u.c.), vārdnīcas (sinonīmu, antonīmu, svešvārdu, pareizrakstības, slengu, saīsinājumu, senvārdu, personvārdu u. c.) u.tml. izdevumus, periodiskos izdevumus, interneta resursus (letonika.lv, periodika.lv, e-grāmatas utt.), bibliotēkas kopkataloga izmantošanas iespējas, atbilstoši skolēnam sasniedzamo rezultātu īstenošanai. Bibliotēka var piedāvāt grāmatas ne tikai latviešu valodā, bet arī svešvalodās, kas ir starpkultūru saziņas līdzeklis. Bibliotēka ir vispiemērotākā vieta lasīšanas ieraduma veicināšanai un attīstīšanai skolēnos. Mūsdienīga bibliotēka spēj piedāvāt ar valodu apguvi saistītus pasākumus, piemēram, valodu nedēļā rīkot konkursus,

viktorīnas, dažādas spēles vieglākai valodas apguvei, vienlaikus veicinot skolēnos attīstīt saskarsmes un komunikācijas spējas, prasmi sadarboties, iespēju skatīties filmas dažādās valodās, iesaistīt skolēnus dziedāt dažādu tautu dziesmas (popiela). Interesanta, manuprāt, būtu tikšanās ar cilvēkiem no dažādiem Latvijas novadiem un klausīšanās viņu stāstos, iepazīstot izlokšņu daudzveidību. Arī dzejas dienas bibliotēkā būtu lieliska iespēja skolēniem tuvāk iepazīt valodu jomu.

Sociālā un pilsoniskā joma, kura iekļauj sociālās zinības un vēsturi, ir ļoti nozīmīga sabiedrības funkcionēšanai, tādēļ skolēniem jāmača dažādas sociālo zinātņu jomā iekļautās pieklājības normas, kritiskā domāšana, sadarbība, problēmrisināšana un komunikācijas prasmi pilnveidošana, radot priekšstatu par to, ar kādiem līdzekļiem sasniegt savus izvirzītos mērķus un radīt vīziju savai izaugsmei, kļūstot par atbildīgu sabiedrības pilsoni ar izkoptu nacionālo, vēsturisko un pilsonisko apziņu un izpratni par sabiedriskajiem procesiem. Bibliotēka, sadarbojoties ar skolotājiem, spētu skolēnus ieinteresēt ar dažādiem pašizziņas testiem, dažādu dzīves situāciju atspoguļojošām spēlēm, lai veicinātu skolēnos radošumu, iztēli un vēlmi attīstīt savas prasmes un iemaņas nākotnes mērķu sasniegšanai. Bibliotēka varētu piedāvāt grāmatu izstādi par sociālajām vērtībām, sevis izzināšanu un pilnveidošanu.

Vēstures zināšanu papildināšanai bibliotēka varētu piedāvāt iespēju noskatīties dažādas dokumentālas un vēsturiskas filmas, kas rada emocionālu attieksmi pret apgūstamo materiālu, piedāvāt dažādas izglītojošas spēles, kas iekļauj zināšanu apguvi par Latvijas un pasaules vēsturi. Sadarbojoties ar novada vēstures zinātājiem, būtu jānoorganizē pasākumu cikls, kurā skolēni gūtu iespēju papildināt savas zināšanas par dzimtajā pilsētā, novada un visas valsts vēsturi un nozīmīgākajiem vēstures faktiem.

Interesanti būtu aicināt skolēnus sagatavot prezentāciju par savas dzimtajā pilsētā vēsturi, ko papildinātu ar informāciju, kas izgūta ne tikai no grāmatām, bet arī no interneta, tādējādi attīstot prasmi meklēt, izvērtēt informāciju, to apkopot, radoši noformēt un pārliecinoši prezentēt, kā arī, rakstot referātus par vēstures tēmu, iemācīties pareizi pierakstīt iegūtās informācijas avotus. Mācību jomas apguvei un izpētei bibliotēka

varētu piedāvāt uzziņu literatūru – vārdnīcas, enciklopēdijas u.tml. izdevumus, izvietot izstādi ar grāmatām par Latvijas un pasaules vēsturiski nozīmīgākajām vietām, piedāvāt periodiskos izdevumus informācijas meklēšanai, videomateriālus ar mākslas filmām vai citu informāciju, kurā ietverta vēstures mācībām noderīga informācija. Skolēni, skolotāji, skolēnu ģimenes locekļi un bibliotēkas darbinieki varētu doties pārgājienā vai ekskursijā un iepazīties ar savas pilsētas vai novada vēsturiskajām vietām. Ekskursijas papildina mācību stundās apgūto vielu un palīdz veidot saikni starp teoriju un praksi, vizualizē un emocionalizē vēstures saturu.

Kultūras izpratne un pašizpaušme mākslā.

Attīstot skolēnos radošumu, bibliotēka spētu piedāvāt tiem vairot savu pašizpaušmi dažādos mākslas virzienos – mūzikā, vizuālajā mākslā, literatūrā un teātra mākslā, kā rezultātā skolēnos attīstītos dziļāka izpratne par mākslu un kultūru, un atklātos katra skolēna radošie talanti. Bibliotēka varētu organizēt muzikālos vakarus, "dziesmu karus", izmantojot bibliotēkā pieejamās dziesmu grāmatas un nošizdevumus, nodrošināt skolēniem kvalitatīvi pavadīt laiku dažādās publiskās uzstāšanās prasmju pilnveides nodarbībās, attīstīt daiļrunāšanas un skaļās lasīšanas prasmes, aktiermākslas iemaņas, tādējādi attīstot skolēnos prasmi sadarboties, analizēt, novērtēt sevi, savus vienaudžus, un gūstot prieku radošajā procesā. Bibliotēka spētu piedāvāt tematiskās literatūras izstādes, fotoattēlus, tēlotājmākslas darbu reprodukcijas, videoierakstus (folkloras ierakstus, mākslas, dokumentālās un animācijas filmas, teātra izrāžu ierakstus, TV raidījumu ierakstus, mūzikas ierakstus).

Dabaszinātņu joma arī ir viena no svarīgākajām mācību jomām, kas ir nepieciešama skolēniem, lai spētu izprast bioloģiskos pamatus un dabā notiekošos procesus, apgūtu dabas pētniecības pamatus, gūtu pamatzināšanas par dabas resursiem un to ilgtspējīgu izmantošanu, par cilvēku un dabas mijiedarbību. Meklējot atbildi uz skolotāja doto uzdevumu izpētīt kādu jautājumu vai problēmu, skolēni bibliotēkas piedāvātajos informācijas avotos meklēs atbildes, vāks informāciju, izvērtēs un salīdzinās iegūto informāciju ar skolotāja stāstīto vai mācību grāmatā lasīto. Mācību procesā skolēni izmantos uzziņu literatūru: vārdnīcas (var arī paši veidot noteiktajai tēmai atbilstošu skaidrojošo vārdnīcu), enciklopēdijas, dažādu literatūru, internetā piedāvātos resursus, dažādas izglītojošas spēles (izmantojot bibliotēkas resursus, var arī sagatavot paši kādu galda spēli par noteiktu tēmu).

Dabaszinātņu jomu noteikti būtu vērts iepazīt dabā, attīstot novērošanas spējas, pētnieciskās iemaņas, sekmēt izpratni par dabas vienotību, skaistumu, tādējādi padarot skolēna mācīšanās procesu saistošu un aizraujošu, lai tas kļūtu par noderīgu pamatu dabas izpētes un izzināšanas procesos.

Matemātika. Matemātiskajā jomā bibliotēka spētu skolēniem piedāvāt materiālus par loģiskās domāšanas veidu un izpratni par matemātikas nozīmi mūsu dzīvē.

Tehnoloģijas. Viena no vissvarīgākajām mūsdienu jomām ir tehnoloģijas, kurs padara mūsu dzīvi vieglāku, informāciju ātrāk pieejamu, līdz ar to bibliotēkām būtu jāsniedz palīdzība skolēniem tehnoloģiju un informātikas zināšanu apguvei un nostiprināšanai, tādējādi attīstot skolēnos spēju ātri atrast nepieciešamo informāciju interneta vidē, ētiski un droši lietot internetu (www.drossinternets.lv). Lielu daļu sava laika skolēni pavada internetā, tāpēc bibliotēkām vajadzētu iepazīstināt tos ar dažādām nozīmīgām interneta aplikācijām un mājas lapām, lai skolēni savu laiku pavadītu produktīvi, līdz ar to palielinot savu inteligences līmeni. Bibliotēka nodrošina brīvu piekļuvi internetam.

Veselības un fiziskās aktivitātes joma. Ir nozīmīgi parādīt skolēniem, ka fiziskās aktivitātes veiksmīgi var savienot ar atpūtu un labu laika pavadīšanu, un zināšanu apguvi – bibliotēkas organizētās orientēšanās spēlēs, kuru laikā skolēns gan attīstīs fizisko izturību, gan iepazīs ģeogrāfiskās vietas apkārtnē. Gatavojoties aktivitātēm, bibliotēka var piedāvāt izmantot tūrisma ceļvežus, enciklopēdijas, atrast un uzzināt informāciju par aktīvās atpūtas vietām Latvijā.

Aplūkojot visas iepriekšminētās mācību jomas, varu secināt, ka skolēniem dota iespēja apgūt prasmes un iemaņas visās svarīgākajās dzīves situācijās. Skolēniem jāmacās mācīties un zināšanas izmantot praksē, lai neapjuktu dažādās problēmsituācijās, bet meklētu risinājumu, lai veiksmīgi veidotu savu dzīvi un karjeru.

*Raksts (kā mājas darbs) tapis mācību laikā
Latvijas Nacionālajā bibliotēkā, Kompetenču
attīstības centrā*

Informāciju par LBIA darbību var atrast Latvijas Nacionālās bibliotēkas (LNB) Kompetenču attīstības centra (KAC) e-mācību vidē aktualitāšu sadaļā. LNB KAC ir viens no LBIA sadarbības partneriem.

Ja esi ieinteresēts biedrības darbībā un vēlies kļūt par LBIA biedru, raksti mums uz e-pastu lbiapvieniba@gmail.com